Nuorisoala ry:n asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle asiasta valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026—2029

Asia: Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026—2029.

Teema: Sivistysvaliokunnan toimiala

Nuorisoala ry edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Nuorisoala ry:n jäseninä on noin 150 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä – käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle. Kiitämme valiokuntaa mahdollisuudesta lausua.

Lyhyesti

Hallitus kertoi hallitusohjelmassaan yhdeksi tavoitteekseen lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamisen, mutta puoliväliriihen lopputulos on ainakin osittain ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa. Vaikka nuorisoalan valtionrahoituksen jättileikkaukset vuodelle 2026 peruttiin, muut päätökset – kuten koulutuksen ja kuntien rahoituksen leikkaukset – uhkaavat nuorten hyvinvointia monella tasolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla nähdyt päätökset herättävät vakavia kysymyksiä siitä, millä keinoin nuorten hyvinvointia ja koulutusta aiotaan tulevina vuosina vahvistaa. Nuorisotyön kokonaisrahoitus on edelleen huomattavasti pienempää kuin aiemmin, ja koulutuksen osalta hallitus on ottamassa askelia taaksepäin. Pidemmän aikavälin vaikutukset voivat näkyä niin nuorten osallisuudessa, työmarkkina-asemassa kuin yhteiskunnallisessa luottamuksessa.

Nuorisotyöstä

Aiemmin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle päätettyjä valtionavustussäästöjä kohdennetaan 65 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen. Nykyisten tietojen mukaan nuorisotyön valtionrahoitus säilyy tästä huolimatta vuonna 2026 samalla tasolla kuin kuluvana vuonna. **Nuorisoalan kokonaisrahoitus on kuitenkin laskenut yli 15 prosenttia verrattuna aikaan ennen Orpon hallituskautta.**

Nuorisoala

Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

Kuvio: Nuorisoalan kokonaisrahoitus 2019–2027. Vuosien 2026 ja 2027 rahoitusmäärä on olettama.

Nuorisoala ry:n kyselyssä nuoret kertoivat saaneensa nuorisotyöstä tukea arkeen, uusia ystäviä ja turvallisia aikuisia elämäänsä. Monelle nuorisotyö on ollut merkittävä tuki hyvinvoinnin, itseluottamuksen ja tulevaisuudenuskon vahvistumisessa.

Hallitus aikoo myös vahvistaa nuorisotyön roolia osana kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää hyvinvointityötä. Tälle ei ole kuitenkaan osoitettu erikseen rahoitusta, joten jäämme odottamaan, mitä tämä käytännössä tarkoittaa. Tällä viitattaneen koulunuorisotyöhön, mikä osaltaan on myös leikkausriskissä kuntien valtionosuusleikkausten vuoksi. Huolemme on myös se, että koulunuorisotyöhön panostetaan vapaa-ajalla tapahtuvan nuorisotyön kustannuksella. Tämä ei ole toivottava suunta, sillä nuorilla tulisi olla turvallisia aikuisia myös koulujen ja oppilaitosten ulkopuolella.

Puoliväliriihessä päätettiin myös mahdollistaa monivuotiset avustukset liikuntaa edistäville järjestöille. **Nuorisoala on esittänyt, että vastaava järjestelmä tulisi luoda myös nuorisoalan järjestöille yhdenvertaisuuden takaamiseksi ja pitkäjänteisen toiminnansuunnittelun edistämiseksi.**

Harrastamisesta

Harrastamisen Suomen malliin osoitettiin 5 miljoonaa euroa pysyvää lisärahoitusta. Rahoitus on tällä hetkellä kaudelle 2025–2026 noin 14 miljoonaa euroa, mikä on 3 miljoonaa euroa vähemmän kuin se oli kaudelle 2023–2024. Aiemmin keväällä tiedotettiin harrastamisen Suomen mallin 5,75 miljoonan euron pilotoinnista toisella asteella. Harrastuspudokkuus on suurinta juuri toiselle asteelle mennessä. **Pilotointi on siis askel oikeaan suuntaan ja toivomme, että lisärahoituksen turvin sen voisi myös vakinaistaa.**

Kuntien taloustilanne saattaa kuitenkin heikentää harrastamismahdollisuuksia kunnissa niin harrastamisen Suomen mallin kuin yleisen harrastustarjonnan osalta. Haluamme myös huomauttaa, että lasten ja nuorten harrastaminen vaikuttaa hyvin positiivisesti esimerkiksi koulumenestykseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn, mutta on myös vahvasti yhteydessä perheen sosioekonomiseen asemaan ja taloudelliseen tilanteeseen. Siksi saavutettavien harrastusten varmistaminen kaiken ikäisille lapsille ja nuorille olisi erityisen tärkeää erityisesti nyt, kun perheillä on taloudellisesti niukkaa.

Koulutuksesta

Luvatusta koulutuksen erityissuojeluksesta huolimatta riihessä nähtiin lisää leikkauksia koulutukseen. Myös kuntien rahoitukseen tehdyt leikkaukset tulevat todennäköisimmin osumaan koulutukseen, vaikka jo nyt on tiedossa, ettei esimerkiksi erityisen tai tehostetun tuen tarpeessa oleville riitä tälläkään hetkellä resursseja. Tämä on ristiriidassa koulutus- ja osaamistason nostoon liittyvien tavoitteiden kanssa. Vaikka korkeakoulujen aloituspaikkoihin osoitettiin lisärahoitusta, ei sillä paikata perusrahoitukseen jo pitkään tehtyjä heikennyksiä.

Olemme myös huolissamme maksullisen koulutuksen laajentamisesta toisella asteella lukukausimaksujen käyttöönoton osalta sekä korkea-asteelle tehtävien muutosten osalta. Avoimen korkeakoulutuksen hintojen vapauttaminen voi syventää sosioekonomisen aseman yhteyttä koulutukseen ja luopa siihen tarpeetonta liiketaloudellista ulottuvuutta. Avoimen korkeakoulutuksen tutkinnonanto-oikeus taas luo maksukykyisille väylän hankkia tutkinto, mikä on periaatteellisella tasolla merkittävä muutos aiempaan kompetenssipohjaiseen lähtökohtaan korkeakoulutuksessa. Sosioekonomisen taustan yhteys opintoihin on ollut jo hyvän aikaa kasvussa, ja tämä muutos on omiaan kiihdyttämään sitä.

Haluamme muistuttaa, että joka viides 20–24-vuotias nuori on pelkän perusasteen varassa. Tällä on myös merkittäviä vaikutuksia näiden nuorten työmarkkina-asemaan. Nyt esitetyillä uusilla toimilla ja jo aiemmin tehdyillä ammatillisen koulutuksen leikkauksilla ei ehkäistä koulupudokkuutta, nosteta koulutustasoa tai edistetä nyt nähtävissä olevaa rajua nuorisotyöttömyyttä.

Nuorten hyvinvoinnin johtamisesta

Nuorten hyvinvointia ja sen rahoitusta on alettava johtaa paremmin. Nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn ja korjaaviin toimenpiteisiin, nuorisotyön eri muotoihin sekä koulutukseen, kuntoutukseen ja työhön pääsemiseen liittyvät asiat ovat tällä hetkellä jakautuneet useamman ministeriön vastuulle. **Kokonaiskuvan puute johtaa keskenään ristiriitaisiin politiikkatoimiin, ennustamattomiin lopputuloksiin ja tehottomuuteen.**

Hallituskaudella 2019–2023 käytössä ollut lapsi- ja nuorisopoliittinen ministeriryhmä osoitti, ettei jaettu vastuu toimi myöskään poliittisessa johdossa. Pieniä askelia kohti koordinointia on otettu ministeri Bergqvistin VANUPO:n ohjausryhmän avulla, mutta tilanne on edelleen kestämätön.

Kun nuorten hyvinvointia ei tarkastella kokonaisuutena, sille ei ole myöskään painetta tai tosiasiallista mahdollisuutta asettaa tarkoituksenmukaisia tavoitteita eikä toteuttaa tavoitteita

johdonmukaisesti. Tavoitetason puuttuminen estää paitsi onnistuneen johtamisen, myös resurssien ohjaamisen kestävällä tavalla nuorten hyvinvointia parantavaan työhön.

Nuorten hyvinvointityö on osoitettava yhteen vastuuministeriöön, kuten hallitusohjelmassakin viitoitetaan. Selkeimmin kokonaisuus asettuisi osaksi opetusministerin tehtävää, johon kuuluisi siten johdonmukaisesti lapsen ja nuoren kasvun kaaresta vastaaminen. Näin myös nuorisotyö asettuisi osaksi muuta nuorikeskeistä kasvatustyötä, mitä se tosiasiallisesti on.

Kuntatalous

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin toteutetaan noin 2 prosentin eli 75 miljoonan euron säästö vuonna 2026. Pysyvä säästö toteutetaan vuodesta 2027 alkaen niin, että se huomioidaan kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä. Hallituksen mukaan vähennys toteutetaan siten, että lakisääteiset palvelut pystytään turvaamaan.

Nuorisoala on huolissaan siitä, että valtuutetut ympäri Suomen päättävät leikkauspaineen alla kohdistaa säästöt nuorten hyvinvointiin, kuten nuorisotyöhön, harrastamiseen tai koulutukseen.

Kunnissa tehtävän nuorisotyön tyypillisimmät työmuodot ja kuinka isossa osassa kuntia työmuotoa tehdään:

1. Etsivä nuorisotyö 97 % (vuonna 2022 100 %)
2. Avoin pienryhmä- ja kerhotoiminta 95 % (vuonna 2022 88 %)
3. Nuorisotyö peruskouluissa 94 % (vuonna 2022 89 %)

Keskimäärin kunnat käyttivät vuonna 2023 nettotaloudestaan nuorisotyöhön 133 euroa jokaista alle 29-vuotiasta kohden. Lisäksi kunnat avustivat järjestöjen nuorisotoimintaa 10,5 miljoonalla eurolla. Kunnat saavat nuorisotyöhön valtionosuutta, joka maksetaan kunnassa asuvien nuorten lukumäärän mukaan. Nuorisotyön yksikköhinta oli 15 euroa per alle 29-vuotias asukas eli kunnille maksettiin valtionosuutta 4,46 euroa per nuori. Valtionosuus oli yhteensä vajaat 7,7 milj. euroa. **Nykyisinkin vain harvoissa kunnissa valtionosuus riittää kattamaan yhden nuorisotyöntekijän palkkaamisen koko vuodeksi.**

Toivomme, että eduskunnassa seurattaisiin sitä, miten yhteisöveron lasku ja valtionosuuksien väheneminen vaikuttaa nuorisotyöhön ja siten nuorten hyvinvointiin kunnissa eri puolilla Suomea.

Muita huomioita

Hallitus päätti riihessä lisätä nuorten osallisuustoimia kaikilla toimialoilla ja kaikissa ministeriöissä. Tulevaisuudessa ministeriöiden tulee tehdä konkreettisia toimia nuorten osallisuuden vahvistamiseksi jo ohjelmatyön ja lakiuudistusten suunnitteluvaiheessa. **Nuorisoala kiittää hallitusta nuorten osallisuuden lisäämisestä, odotamme hallitukselta aktiivisia ja konkreettisia toimia.** Olemme ehdottaneet jo aiemmin nuorten asiantuntijaryhmien mallin laajentamista kaikkiin ministeriöihin. Tämän lisäksi nuorten valtakunnallisen kuulemisen mallia voitaisiin pilotoida jo tällä

hallituskaudella, jotta nuorten alle 18-vuotiaiden mielipiteitä voitaisiin aidosti hyödyntää hallitusohjelmavalmistelussa.

On positiivista, että korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon valtion rahoitukseen tehdään tasokorotus. Näin Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön rahoitus vastaa paremmin opiskelijoiden tosiasiallista määrää ja YTHS kykenee paremmin hoitamaan opiskelijoiden terveydenhuollon.

Hallitus on ilmoittanut selvittävänsä keinoja alle 29-vuotiaiden nuorten palkkaamisen helpottamiseksi, ja asiasta on määrä tuoda malli ensi vuoden kehysriiheen. **Alle 30-vuotiaita työttömiä oli maaliskuussa 2025 yli 70 000, joten tavoite itsessään on hyvä.** Toivomme työssä huomioitavan myös koulutustason nostoon liittyvät tavoitteet, sillä pelkän perusasteen varassa olevien nuorten työmarkkina-asema on huomattavasti muita nuoria heikompi, eikä pelkät palkkauskannusteet tätä ratkaise. Tässä vaiheessa tarkemmista sisällöistä ei ole kuitenkaan tietoa. Pidämme tärkeänä, että mahdolliset uudistukset eivät heikennä nuorten työelämäoikeuksia, vaan perustuvat tasapainoisiin ja molempia osapuolia hyödyttäviin kannustimiin.

Helsingissä 5.5.2025

Aleksi Sandroos
Puheenjohtaja

Anna Munsterhjelm
Toiminnanjohtaja

Nuorisoala ry

Lisätiedot: Petra Pieskä, petra.pieska@nuorisoala.fi, 040 5855 392